

29.6.2020

Maa- ja metsätalousministeriö

Asia: Valtiovarainministeriön lausunto maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntöön luonnoksesta hallituksen esitykseksi elintarvikelaiksi sekä laeiksi terveydensuojelulain muuttamisesta ja sakon toimenpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (MMM019:00/2020)

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi elintarvikelaki. Samalla nykyinen saman niminen laki kumottaisiin. Esityksellä ehdotetaan myös muutettavaksi terveydensuojelulakia ja sakon täytäntöönpanosta annettuna lain 1 §:ää.

Voimassa olevaan elintarvikkeita ja niiden valvontaa koskevaan sääntelyyn ei esityksen mukaan tehtäisi merkittäviä toiminnallisia muutoksia. Esityksen tavoitteena on sujuvoittaa sääntelyä ja valvontaa. Esityksellä pyritään parantamaan elintarvikelain käytettävyyttä jäsentämällä lukuisista muutoksista aiheutunutta hajanaisuutta. Samalla lakia päivitetään edelleen vastaamaan EU-sääntelyä. Lisäksi pyritään kehittämään valvontaviranomaisten ja toimijoiden välistä työnjakoa siten, että viranomainen pyrkii erityisesti ohjaamaan toimijaa. Hallinnollisia pakkokeinoja on muokattu vastaamaan nykyistä toimintaympäristöä ja valvontamaksujärjestelmän kustannusvastaavuutta on pyritty parantamaan. Terveysuojelulain osalta esityksen tavoitteena on parantaa kuntien terveydensuojeluvalvonnan kustannusvastaavuutta ja yhdenmukaistaa ympäristöterveydenhuollon lakeja valvonnan maksullisuudessa, jotta valvonnan ohjaus ja soveltaminen olisi helpompaa ja käytännöt saataisiin valtakunnallisesti yhdenmukaisemmaksi.

Esityksen mukaiset muutokset on toteutettava valtiontalouden kehyspäästösten ja valtion talousarvioiden mukaisten määrärahojen ja henkilötyövuosimäärien puitteissa. Tämä tulee myös mainita esityksessä. Sääntelyn sujuvoittaminen ja kuntien toimintavapauden lisääminen palvelujen järjestämisessä ovat tärkeitä tavoitteita. Kuntien tehtävät sinällään säilyisivät esityksessä ennallaan.

Esityksen mukaan elintarvikevalvonnan organisointi vastaisi pääosin voimassaolevan lainsäädännön säännöksiä. Valtioneuvosto on hallitusohjelman mukaisesti asettanut 11.6. aluehallinnon ja monialaisten maakuntien parlamentaarisen selvitystyön, jonka toimikausi kestää 31.12.2020 asti. Parlamentaarisen työn tavoitteena on selvittää, millä edellytyksin ja mitä tehtäviä kunnilta, kuntayhtymiltä ja valtiolta voitaisiin siirtää sote-uudistuksessa muodostettaville, kuntaa suuremmille itsehallinnollisille alueille. Myös Valviran ja aluehallintovirastojen sote-palvelujen valvonta-, lupa- ja ohjaustehtävät sekä muiden valtion aluehallinnon tehtävien uudelleenjärjestelyt selvitetään samassa yhteydessä. On perusteltua, että mainittujen valvontaviranomaisten tehtäviä ei lausunnolla olevassa esityksessä muuteta.

Esityksen mukaan nykyisten suoriteperusteisten valvontamaksujen lisäksi sekä elintarvikevalvonnan että terveydensuojelulaissa tarkoitetun valvonnan luonnetta ja tulopohjaa muutettaisiin ottamalla käyttöön kuntien tekemän suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevilta toimijoilta vuosittain perittävä 150 euron suuruinen perusmaksu. Vuosittaisten perusmaksujen perimisen tarkoituksena on lisätä valvonnan kustannusvastaavuutta. Valvonnan perusmaksun maksaisivat kaikki suunnitelmalliseen valvontaan kuuluvat toimijat, eivätkä vain ne, joiden luona on käyty valvontakäynnillä. Lisäksi nykyiset suoriteperusteiset maksut jäisivät voimaan, joskin viranomaisen valvontasuunnitelman mukainen näytteenotto ja näytteiden tutkiminen katettaisiin valvonnan perusmaksulla. Kustannusvastaavuuden edistäminen on tavoitteena perusteltu.

Esityksessä todetaan, että perusmaksut olisivat luonteeltaan kunnallisia veroja, koska niiltä puuttuu maksuille ominainen riittävä kustannusvastaavuus. Kunnan verotusoikeudesta säädetään perustuslain 121 §:n 3 momentissa. Säännöksen mukaan verovelvollisuuden ja veron määräytymisen perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta säädetään lailla. Esitysluonnoksiin aiemmin antamassaan lausunnossa valtiovarainministeriö on ehdottanut esitykseen sisältyviin lakeihin lisätarkennuksia veron määrittämisestä ja erääntymisestä sekä maksupäätöksen antamisesta verovelvolliselle. Näitä ehdotuksia ei kuitenkaan ole sisällytetty esitykseen. Perustuslaissa edellytetyt vaatimukset verovelvollisuuden ja veron määrän osalta kuitenkin keskeisiltä osiltaan täyttynevät esitysluonnoksessa.

Elintarvikelain mukaisen valvonnan perusmaksun muutoksenhausta säädetäisiin 78 §:ssä ja terveydensuojelulain mukaisen valvonnan perusmaksun muutoksenhausta lain 56 §:ssä, jotka ovat edelleen jossakin määrin epäselviä ja puutteellisia verovelvollisen oikeusturvan kannalta. Maksunsaajan eli kunnan viranomaisaloitteisesta oikeudesta itse oikaista päätös ei säädetä elintarvikelaissa mitään. Molemmissa laeissa verovelvollisen oikaisuvaatimuksen määräaika on muotoiltu epätarkoituksenmukaisesti. Muotoilu "... kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksiantosta" tulisi muuttaa muotoon "... kuitenkin aina vähintään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista". Muussa tapauksessa määräaika voi lyhentyä huomattavasti esitysluonnoksessa tarkoitetusta kolmen vuoden pituisesta oikaisuvaatimuksen määräajasta.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Martti Hetemäki

Osastopäällikkö, ylijohtaja

Juha Sarkio

Tiedoksi

Valtiovarainministeriö: BO/VO/KAO